

ประสบการณ์การเข้าร่วมการประชุมทางวิชาการระดับนานาชาติ

The 15th Asian Conference on Arts & Humanities (ACAH 2024)

วสันต์ รัตนโกคา

ตามที่กระผมได้รับทุนพัฒนาบุคลากรเพื่อการศึกษาทางไกล ประเภทหน่วยงาน ประจำปีงบประมาณ 2567 และได้เข้าร่วมประชุมทางวิชาการระดับนานาชาติ The 15th Asian Conference on Arts & Humanities (ACAH 2024) ณ กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น ระหว่างวันที่ 23-27 พฤษภาคม 2567 นั้น นับได้ว่าสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการประชุมทางวิชาการในครั้งนั้นมาต่อยอดองค์ความรู้เดิม และได้รับองค์ความรู้ใหม่ทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์หลายประการ

การประชุมวิชาการระดับนานาชาติดังกล่าว จัดขึ้นโดย International Academic Forum (IAFOR) ซึ่งเป็นองค์กรวิจัยที่ตั้งอยู่ในประเทศญี่ปุ่น และมีการจัดการประชุมทางวิชาการอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอตั้งแต่จัดตั้งองค์กรนี้ขึ้นใน พ.ศ.2552 และยังเป็นผู้จัดพิมพ์วารสารที่จัดทำดัชนี Scopus, IAFOR Journal of Education และ IAFOR Journal of Literature & Librarianship อีกด้วย โดยในการประชุมวิชาการดังกล่าว มีผู้เข้าร่วมการประชุมและผู้นำเสนอผลงานจำนวนมากถึง 554 คน ซึ่งประกอบไปด้วยชาวไต้หวัน สหรัฐอเมริกา อินโดนีเซีย ญี่ปุ่น อินเดีย รวมถึงชาวไทยด้วย

ในวันแรกของการประชุมนั้น มีการบรรยายพิเศษจากวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีประเด็นหัวข้อที่น่าสนใจ เช่น หัวข้อ “The work of the University in Perilous Times” หรือ “งานของมหาวิทยาลัยในยุคอันตราย” บรรยายโดย Donaid E. Hall วิทยากรแสดงให้เห็นว่าในปัจจุบัน มหาวิทยาลัยทั่วโลกเกิดภัยคุกคามจากหลายทิศทาง โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกาที่จัดการเรียนการสอนทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ต่างประสบกับภาวะทางการเงิน เนื่องจากมีแนวโน้มของการลงทะเบียนเรียนของนักศึกษาที่ลดลง และทำให้เกิดการเลิกจ้างคณาจารย์จำนวนมาก ซึ่งมีความไม่แตกต่างกันนักกับสถานการณ์ของประเทศไทย วิทยากรได้ชี้ให้เห็นแนวทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหา คือ มหาวิทยาลัยต้องหาคำสนับสนุระหว่างประเทศ ระหว่างวัฒนธรรม และประกอบสร้างองค์ความรู้แบบสหวิทยาการ ซึ่งประเด็นดังกล่าวสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยได้ โดยการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการข้ามศาสตร์ เพื่อให้วิทยาศาสตร์และมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ สามารถเติมเต็มความรู้ระหว่างกัน ทำให้ได้ผู้เรียนและบัณฑิตที่เปรียบพร้อมไปด้วยหลักเหตุผลตามแบบวิทยาศาสตร์ มีจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ตามแบบมนุษยศาสตร์ และเข้าใจสังคมวัฒนธรรมตามแบบสังคมศาสตร์

การบรรยายในหัวข้อ “Can Today’s Universities Contribute to a Better Future? หรือ “มหาวิทยาลัยในปัจจุบันมีส่วนสนับสนุนเพื่ออนาคตที่ดีขึ้นได้หรือไม่” บรรยายโดย Professor Umberto Ansaldo ได้ตั้งคำถามเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของมหาวิทยาลัยในปัจจุบัน วิทยาการมีทรรศนะว่าหากทุกมหาวิทยาลัยต่างมีพันธกิจในการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพออกสู่สังคมก็จะเป็นประโยชน์แก่สังคมเป็นอย่างมาก ทว่ามหาวิทยาลัยบางแห่งกลับมุ่งเน้นแต่รายได้มากกว่าอ้างไว้ซึ่งคุณภาพทางการศึกษา มหาวิทยาลัยควรมีแง่มุมในการสร้างอนาคตที่ดีกว่าให้แก่ผู้เรียนเป็นสำคัญจึงจะเป็นสถาบันที่สร้างสรรค์สังคมอย่างยั่งยืนมากกว่า สำหรับประเด็นดังกล่าวนี้ ก็นับได้ว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการนำมาใช้พิจารณาการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยได้ว่า แม้รายได้ของมหาวิทยาลัยจะเป็นสิ่งที่จำเป็น คุณภาพของการศึกษาก็จำเป็น เช่นเดียวกัน มหาวิทยาลัยอาจพิจารณาหาแนวทางในการสร้างความสมดุลระหว่างรายได้และคุณภาพ การศึกษา

การบรรยายหัวข้อ “Navigating Polarising Discourses: Cultivating Values-Based Literacies in a Multi-modal Society” หรือ “การนำทางสู่วาทกรรมที่ขัดแย้ง: การปลูกฝังความรู้ ที่อิงตามค่านิยมในสังคมที่มีหลายรูปแบบ” บรรยายโดย Professor Johan R. Edelheim มีความน่าสนใจยิ่ง เพราะวิทยาการได้แสดงให้เห็นว่าในสังคมยุคใหม่ การอ่านออกเขียนได้ได้ขยายออกไปมากกว่าทักษะการอ่านและการเขียน เพราะได้รวมถึงวิธีการในการสร้างความหมายในวิธีการอื่น ๆ ด้วย อย่างไรก็ตาม การสื่อสารบางอย่าง อาจเกิดปัญหาทางด้านความแตกต่างทางเพศ วัย และวัฒนธรรม ทำให้อาจสร้างความขัดแย้งระหว่างคู่สนทนาได้ การสื่อสารที่ดีจึงควรให้ความสำคัญกับรากฐานมาจากหลักจริยธรรม การสื่อสารที่เน้นความเห็นอกเห็นใจ และการสื่อสารแบบเคารพความแตกต่างระหว่างกัน ประเด็นดังกล่าวสามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้ได้เป็นอย่างดีในปัจจุบัน เพราะการสื่อสารในปัจจุบันนี้มีรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น การสื่อสารโดยคำนึงถึงหลักจริยธรรม ความเห็นอกเห็นใจ และการเคารพซึ่งกันและกัน จะสามารถช่วยลดความขัดแย้งระหว่างกันได้เป็นอย่างดี และจะนำมาซึ่งความสงบสุขและสันติในสังคมอย่างยั่งยืน

นอกจากหัวข้อบรรยายพิเศษข้างต้นแล้ว ยังมีวิทยาการผู้ทรงคุณวุฒิได้บรรยายให้ความรู้และชวนให้คิดในประเด็นต่าง ๆ อีกจำนวนหนึ่ง ซึ่งก็เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ ในวันนี้ต่อ ๆ มา ก็เป็นการนำเสนอผลงานวิชาการและผลงานวิจัยจากนักวิชาการต่าง ๆ ทั่วโลก โดยในการประชุมดังกล่าว แบ่งเป็นกลุ่มย่อย ๆ ตามหัวข้อประเด็นที่ศึกษาจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นการสอนและการเรียนรู้ทางอักษรศาสตร์ (Teaching and Learning the Arts) ทฤษฎีและการวิจารณ์ทางอักษรศาสตร์ (Arts Theory and Criticism) การวิจารณ์วรรณกรรมเชิงปฏิบัติ (Literary Arts Practices) ภาพยนตร์ศึกษา (Film Studies)สุนทรียศาสตร์ (Aesthetics) ภาษาและภาษาศาสตร์ (Language & Linguistics) ปรัชญาและจริยศาสตร์ (Philosophy & Ethics) ประวัติศาสตร์และประวัติศาสตร์นิพนธ์ (History & Historiography) วรรณคดีและวรรณกรรมศึกษา (Literature/Literary Studies) และชาติพันธุ์ศึกษา (Ethnicity) เป็นต้น โดยกระผมวันนี้ได้เข้าฟังในประเด็น

หัวข้อที่เกี่ยวข้องกับด้านภาษาและภาษาศาสตร์ วรรณคดีและวรรณคดีศึกษา และการศึกษาเชิงวัฒนธรรม ซึ่งเป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับตนเองมากที่สุด ประเด็นที่น่าสนใจ เช่น

หัวข้อ “*Harvest from the Tree of Life: The Coconut in the Folk Literature of the Philippines*” หรือ “การเก็บเกี่ยวจากต้นไม้แห่งชีวิต: มะพร้าวในวรรณกรรมพื้นบ้านของฟิลิปปินส์” โดย Romeo Peña, Polytechnic University of the Philippines, Philippines เป็นการศึกษาทบทวนของมะพร้าวในวรรณคดีพื้นบ้านของฟิลิปปินส์ เน้นไปที่ความสำคัญเชิงสัญลักษณ์ของต้นมะพร้าว การวิเคราะห์ดังกล่าวช่วยให้เห็นความหมายอันลึกซึ้งของมะพร้าวในนิทานพื้นบ้านของฟิลิปปินส์ โดยแสดงให้เห็นว่ามะพร้าวเป็นสัญลักษณ์เชิงเปรียบเทียบของ “ต้นไม้แห่งชีวิต” เพราะมะพร้าวเป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สำคัญในวิถีชีวิตของชาวฟิลิปปินส์ การศึกษาข้างต้น นับว่าสามารถนำมาปรับใช้เป็นแนวทางการศึกษาทางคติชนวิทยา หรือวัฒนธรรมศึกษาได้ โดยในการศึกษาในประเทศไทยก็พบการศึกษาในลักษณะดังกล่าวนี้เช่นกัน และแสดงออกถึงอัตลักษณ์ โลกทัศน์ และภูมิปัญญาของคนในสังคมไทยได้เป็นอย่างดี

หัวข้อ “*Safeguarding Ancestral Souls and Spirits: Indigenous Beliefs and Cultural Practices Preserved in Guam’s Taotaomona Narratives*” หรือ “การปกป้องวิญญาณบรรพบุรุษ: ความเชื่อและวัฒนธรรมพื้นเมืองที่เก็บรักษาไว้ในเรื่องเล่าของเตาเตาโมนาบนเกาะกวม” โดย Clarisa G Quan และ Marilyn Salas, University of Guam, United State เป็นการศึกษาทางด้านคติชนวิทยา หรือวัฒนธรรมศึกษาเช่นกัน โดยเป็นการศึกษาวิถีชีวิตของชาวชามอร์รอส (ชนพื้นเมืองของกวม) ซึ่งแม้ว่าสเปนจะตกเป็นอาณานิคมมานานกว่า 400 ปีและอยู่ภายใต้การปกครองของอเมริกามากกว่า 100 ปี แต่วิถีชีวิตของชาวชามอร์รอสก็ยังคงดำเนินต่อไปแบบดั้งเดิม ยังคงรักษาความเชื่อเรื่องวิญญาณของบรรพบุรุษ (เตาเตาโมนา)

แม้ว่าเกาะกวมจะมีชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และพูดได้หลายภาษา แต่ความเชื่อในเตาเตาโมนา (taotaomonas) โดยปรากฏตำนานและเรื่องเล่าเกี่ยวกับเตาเตาโมนา ทั้งที่เป็นมุขปาฐะและลายลักษณ์อักษรที่แสดงให้เห็นถึงความยั่งยืนและความสัมพันธ์ระหว่างเตาเตาโมนา มนุษย์ และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ระหว่างเตาเตาโมนากับสิ่งมีชีวิต เตาเตาโมนากับศาสนาคริสต์

ประเด็นดังกล่าวนี้ นับได้ว่าเป็นการศึกษาที่ให้มุมมองหลากหลายมิติ ที่สำคัญคือการใช้ความเชื่อดั้งเดิมในการต่อต้าน หรือไม่สยบยอมต่อเจ้าอาณานิคม ซึ่งหาใช้มุมมองทางด้านรัฐศาสตร์และประวัติศาสตร์มาพิจารณาก็น่าจะได้มุมมองที่น่าสนใจมากขึ้น และสามารถนำมาปรับประยุกต์กับการศึกษาลักษณะดังกล่าวในประเทศไทยได้ด้วย

หัวข้อ “*Unique Interpretation of the Psychological State of “Compassion” from Mahayana Buddhist Perspective*” หรือ “การตีความที่เป็นเอกลักษณ์ของสภาวะทางจิตวิทยาของ “ความเมตตา” จากมุมมองของพุทธศาสนิกนิกายมหายาน” โดย Eiji Suhara, Arizona State University, United States เป็นการตั้งทฤษฎีเกี่ยวกับ “ความเมตตา” ทางพุทธศาสนิกนิกายมหายาน โดยความเมตตานั้น คือ ความรู้สึกที่เราละเว้นจากความ “เห็นแก่ตัว” และแปรเปลี่ยนไปเป็นความ “เห็นแก่ผู้อื่น” ประเด็นดังกล่าวนี้ นับได้ว่า เป็นการตั้งทฤษฎีที่เฉียบแหลมและให้ข้อคิดได้เป็นอย่างมาก เพราะเราอาจมีมุมมองต่อ “ความเมตตา” ว่าเป็นการเห็นใจผู้อื่นเท่านั้น โดยอาจไม่สามารถละทิ้ง “ความเห็นแก่ตัว” ลงไป ทั้งนี้ เนื่องจากมุมมองของพุทธศาสนิกนิกายมหายานเชื่อว่าการอุทิศตนเพื่อเป็นทานแก่ผู้อื่น หรือการสละความสุขส่วนตัวเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น นับว่าบุญกุศลอันสูงส่งนั่นเอง

หัวข้อ “*Audience’s (Un-) Enjoyment of Boys’ Love in Chinese Xianxia Drama: An Opinion Mining-based Analysis on The Untamed*” หรือ “ผู้ชมรู้สึก (ไม่) สนุกสนานไปกับความรักของเด็กผู้ชายในละครแนวชายรักชายของจีน: การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่อง The Untamed” โดย Yue Chen, Yonsei University, South Korea เป็นการศึกษาความรู้สึกของผู้ชมที่มีต่อละครแนวชายรักชายของประเทศจีน เพราะแม้ว่าจะมีการเซ็นเซอร์อย่างเข้มงวดจากรัฐบาล แต่ละครรักแบบชายรักชายก็ยังได้รับความนิยมในสื่อจีน หนึ่งในละครที่ประสบความสำเร็จมากที่สุดเรื่อง The Untamed ที่ดัดแปลงมาจากนิยายออนไลน์ และนำมาดัดแปลงเรื่องเล่าให้มีความชอบธรรมทางบรรทัดฐานสุนทรียศาสตร์แห่งชาติจีน การศึกษาดังกล่าว เป็นการแสดงให้เห็นถึงปฏิกิริยาต่อต้านของชาวจีนสมัยใหม่ที่มีต่อนโยบายการเซ็นเซอร์ของรัฐบาลจีน กระนั้น ด้วยอำนาจของรัฐบาลจีนก็ยังคงควบคุมสื่อภายในประเทศได้อยู่ การศึกษาดังกล่าวจึงเป็นการแสดงให้เห็นถึงความพยายามประสานหาความลงตัวของวัฒนธรรมอันดั้งเดิมตามกรอบความคิดของรัฐบาลจีนกับการสร้างเนื้อหาความบันเทิงที่เป็นที่ต้องการของคนสมัยใหม่ในจีนได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม ละครเรื่อง The Untamed เป็นละครที่ได้รับความนิยมอย่างสูงนอกประเทศจีน ทั้งในเกาหลีใต้ และในประเทศไทย และแสดงออกถึงความเป็น soft power ของประเทศจีนได้อย่างชัดเจน

หัวข้อ “*Reframing Modern Girls in Japan and Turkey: Desire and Self-Representation in Women Authors’ Literary Works*” หรือ “การสร้างกรอบใหม่ให้กับเด็กสาวยุคใหม่ในญี่ปุ่นและตุรกี: ความปรารถนาและการนำเสนอตนเองในผลงานวรรณกรรมของนักเขียนหญิง” โดย Asli Kaynar, University of Queensland, Australia เป็นการศึกษาเกี่ยวกับภาพของเด็กผู้หญิงยุคใหม่ โดยในช่วงทศวรรษที่ 1920 ในตุรกีและญี่ปุ่น โดยภาพเด็กผู้หญิงสมัยใหม่โดยนักเขียนชายและในสื่อส่วนใหญ่อาศัยทัศนคติแบบเหมารวม เช่น บ้าแพชั่น เป็นหญิงร้าย เป็นสาวปาร์ตี้วัตถุนิยม และอื่นๆ ส่วนวาทกรรมเกี่ยวกับสาวญี่ปุ่นยุคใหม่มุ่งเน้นไปที่การอธิบายลักษณะและบทบาทในสังคมที่พุดเกินไปจากความ เป็นจริง

ในขณะที่เรื่องสั้นและนวนิยายของนักเขียนสตรี ต่างแสดงให้เห็นว่าประสบการณ์ของเด็กผู้หญิงสมัยใหม่ในบริบทของตุรกีและญี่ปุ่นนั้นนำเสนอมุมมองที่มีคุณค่าเกี่ยวกับผลกระทบความเป็นตะวันตกในสังคมที่ไม่ใช่ตะวันตก นำเสนอแนวทางใหม่ในการทำความเข้าใจรูปร่างของเด็กผู้หญิงยุคใหม่ด้วยการวาดภาพการเปรียบเทียบระหว่างสองวัฒนธรรมนี้

การศึกษาดังกล่าว มีความสนใจที่หยิบยกภาพของสตรีจากสองชาติที่มีลักษณะ “ชายเป็นใหญ่” ในสังคม คือ ตุรกีและญี่ปุ่น และนำภาพของสตรีที่ปรากฏในวรรณกรรมของนักเขียนหญิงและชายมาพิจารณาเปรียบเทียบกัน ทำให้เห็นลักษณะร่วมกันของสองชาติอย่างเด่นชัด ในเรื่องสังคมชายเป็นใหญ่ที่ปรากฏวาทกรรมความเป็นหญิงในมุมมองของผู้ชายที่มีลักษณะกดทับ หรือด้อยค่า ขณะเดียวกันกลุ่มนักเขียนสตรีต่างก็มีปฏิกิริยาตอบโต้วาทกรรมเหล่านั้น โดยสร้างตัวละครหญิงอย่างมีเหตุผลและมีผลและมองผู้หญิงอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียม เพื่อสร้างสรรค์สังคมแห่งความเสมอภาคอย่างแท้จริง

หัวข้อ “*Conceptual Analysis of Personal God Portrayed in Rabindranath Tagore’s Song and Poetry*” หรือ “การวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับพระเจ้าผู้เป็นบุคคลซึ่งปรากฏในบทเพลงและบทกวีของรพินทรนาถ ฐากูร” โดย Sanhita Ghosh, Lalbaba College; University of Calcutta, India เป็นการศึกษาเกี่ยวกับพระเจ้าในงานประพันธ์ของรพินทรนาถ ฐากูร กวีชาวอินเดีย โดยการบูชาพระเจ้าส่วนบุคคลเป็นการปฏิบัติทางศาสนาแบบดั้งเดิมในอินเดียตั้งแต่ยุคกลาง ผู้ศรัทธาจะใช้บทกวี หรือบทเพลงอุทิศให้แต่พระเจ้าเพื่อนมัสการพระเจ้าผู้ทรงมหิทธิฤทธิ์แทนเพลงสวดพระเวทอันศักดิ์สิทธิ์

รพินทรนาถ ฐากูร ก็ได้แสดงความศรัทธาต่อพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของเพลงและบทกวีของเขาเช่นกัน โดยแนวคิดเรื่องพระเจ้าของฐากูรสัมพันธ์กับแนวคิดเรื่องพราหมณ์ในคัมภีร์อุปนิษัท เช่น ในบทกวีที่เขียนในเรื่อง คีตัญชลี (Gitanjali) และเพลงบางเพลงจากคีตพิธาน (Gitabitan) ได้อ้างถึงเพลงสวดบางเพลงจากอุปนิษัท ซึ่งเป็นคัมภีร์ของศาสนาฮินดู

การศึกษาดังกล่าว ทำให้เห็นถึงความเป็นอัจฉริยวิภูมิที่มีศรัทธาอันเปี่ยมล้นในพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของรพินทรนาถ ฐากูร ซึ่งทำให้งานนิพนธ์ของเขายังคงอยู่ในความทรงจำของผู้อ่านต่างยุคต่างสมัย และมีคุณค่าเหนือกาลเวลาตราบนานทุกวันนี้

หัวข้อ “*Safe Spaces? Spaces and Supporting Diverse Queer Folk in Chiang Mai*” หรือ “พื้นที่ปลอดภัย? พื้นที่และการสนับสนุนความหลากหลายทางเพศในเชียงใหม่” โดย Joseph Black, Chiang Mai University, Thailand บทความดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าในเชียงใหม่มีสถานที่หลายแห่งที่สนับสนุนกลุ่มเพศทางเลือก ทั้งไนต์คลับ คลินิกเอชไอวี ไปจนถึงร้านกาแฟ และมีแบบจำลองการใช้ชีวิตที่สนับสนุนกับบริบทของจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งจะทำให้เชียงใหม่ได้รับเลือกเป็นเมืองชั้นนำที่เป็นมิตรกับเคียวรีในอนาคต บทความดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าจังหวัดเชียงใหม่เป็นพื้นที่ที่เปิดรับบุคคลที่มีความหลากหลายทาง

เทศ และแสดงให้เห็นว่าเป็นพื้นที่แห่งความเสมอภาคอย่างแท้จริง บทความดังกล่าวสามารถนำไปใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาจังหวัดต่าง ๆ ให้มีกรอบแนวความคิดเรื่องความหลากหลายทางเพศเพื่อประโยชน์ในการท่องเที่ยวต่อไปได้

ที่กล่าวมาข้างต้นนี้ เป็นเพียงส่วนหนึ่งของความรู้ที่กระผมได้รับจากการเข้าร่วมประชุมวิชาการนานาชาติ The 15th Asian Conference on Arts & Humanities (ACAH 2024) ซึ่งเป็นการเปิดมุมมองใหม่ ๆ ทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และทำให้กระผมได้เกิดมุมมองว่ามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เป็นศาสตร์ที่มีลักษณะสากลและสามารถนำวิธีคิด วิธีวิจัยมาปรับใช้ในบริบทของสังคมไทยได้ นอกจากนี้ การเข้าร่วมประชุมวิชาการดังกล่าว ยังทำให้กระผมได้เห็นมุมมองและโลกทัศน์ของผู้คนชาติต่าง ๆ ได้มองเห็นความเหมือนและความแตกต่างทางวัฒนธรรม ทั้งที่สืบทอดมาแต่อดีต และเกิดขึ้นจากนโยบายรัฐหรืออิทธิพลจากภายนอก เหนือสิ่งอื่นใด ก็ทำให้กระผมเห็นว่ามนุษย์ไม่ว่าจะถือกำเนิดขึ้น ณ แห่งใดบนโลก ก็ต่างมีลักษณะร่วมแห่งความเป็นมนุษย์ในการสร้างสรรค์วัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ แสดงออกถึงอัตลักษณ์ของกลุ่มชนผ่านกาลเวลาและประวัติศาสตร์และยังดำรงอัตลักษณ์นี้้อย่างเหนียวแน่นแม้วันเวลาจะเปลี่ยนแปลงไปเพียงใดก็ตาม

สุดท้ายนี้ กระผมขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชในการให้สนับสนุนทุนพัฒนาบุคลากรเพื่อการศึกษาทางไกล ปีงบประมาณ 2567 ให้แก่กระผมในครั้งนี้ ทำให้กระผมได้รับความรู้และประสบการณ์อันทรงคุณค่าที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาตนเองและหน่วยงานได้ และทำให้กระผมเกิดมุมมองมิติใหม่ในการศึกษาวิจัยทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ต่อไปในอนาคต
